

Оціночні поняття в злочинах проти здоров'я особи

Катеринчук К.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННПП НАВС

При викладенні норм (дефініцій) законодавець у статтях КК використовує оціночні поняття, при неправильному розумінні яких виникають питання їх подальшого правозастосування. Крім того, не є виключенням і оціночні категорії, до яких відносять неконкретизовані в законі кримінально-правові поняття, що покликані відображати не предмет у його цілісності, а властивості цього предмета, зміст яких встановлюється особою, яка конкретизує кримінально-правову норму на основі конкретних обставин справи [1, С. 67].

Розділ II. Злочини проти життя та здоров'я особи КК містить статті, які безперечно має ці терміни. До формально-оціночних понять і ознак, слабо конкретизованих у законі відносяться - близькі, біль, хвороба, здоров'я, мучення, шкода здоров'ю [2]. Крім того, законодавчо не визначено такі поняття, які характеризують суспільно небезпечні наслідки, що відносяться до статей КК, які охороняють здоров'я особи від злочинних посягань: фізичний біль, сильний фізичний біль, фізичні страждання, моральні страждання та інші. Отже, деякі терміни, що містяться в КК, на сьогоднішній день є дискусійними, що викликає певні проблеми в правозастосуванні цих норм.

Законодавче закріплення оціночних ознак не може бути оцінено однозначно: з однієї сторони, воно забезпечує гнучкість кримінально-правового регулювання, дозволяючи застосовувати відповідні кримінально-правові норми з урахуванням конкретних умов місця і часу. З іншої сторони це пов'язано з погрозою різноманітного і суперечливого тлумачення і застосування оціночних кримінально-правових приписів, нескінченних суперечок як у теорії, так і на практиці [3, С. 156]. Одні науковці зауважують, чим менше оціночних понять, тим краще, оскільки індивідуальна (суб'єктивна) оцінка може й не збігатися, а іноді й вийти за межі тієї оцінки, яку мав на увазі законодавець, установлюючи норму, що містить оціночне поняття [4]. Інші протилежної точки зору, та зазначають, що існування оціночних понять у законі неминуче. Вони корисні, якщо встановлюються щодо тих випадків, коли це необхідно і коли правильно застосовуються на практиці» [5, с. 138].

На нашу думку, дискусійні питання, щодо оціночних понять та категорій в КК потрібно вирішувати або шляхом повної їх заборони, або доповнити КК статтею, яка б роз'яснювала ці терміни (як приклад інші кодекси), або надавати роз'яснення в постановках Пленуму Вищого спеціалізованого суду України.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми кримінального права : навч. посіб. / В.М. Попович, П.А. Ткачук, А.В. Андрушко, С.В. Логін. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 256 с.
2. Джинджолия Р. Оценочные признаки составов преступлений против личности. Уголовное право №1. 2005. – С. 16 – 17.
3. Миколенко О.М. Теоретичні основи дослідження шкоди, заподіяної злочином : дис. ... на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Миколенко О.М. – О.: Одеський Нац. ун-т ім. П. Мечникова, 2005. – 221 с.

4. Бару М.И. Оценочные понятия в трудовом законодательстве / И.М. Бару // Советское государство и право. – 1970. – № 7. – С. 105.

5. Иоффе О.С. Ответственность по советскому гражданскому праву / О.С. Иоффе. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1955. – 311 с.

Криміналізація неповідомлення про злочин

Беніцький А.С., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренко

Повідомлення про тяжкий чи особливо тяжкий злочин повинен стати громадянським обов'язком кожного громадянина, оскільки це сприятиме виявленню та попередженню особливо небезпечних вилів злочинців. Між тим встановлення для всіх громадян України а також осіб які мешкають на території України правового обов'язку повідомляти компетентні органи про підготовлюваний або вчинений злочин буде обмежувати їхню свободу. Але такий захід здійснюватиметься в інтересах національної безпеки територіальної цілісності та громадянського порядку з метою попередження чи припинення злочинів а також досягання конституційного принципу невідворотності кримінальної відповідальності за вчинений злочин.

При криміналізації неповідомлення про злочин виникає питання щодо визначення злочинів, залежно від стадії їх вчинення, про які особа повинна повідомити відповідні органи. Так, якщо в правовій нормі передбачити відповідальність лише за неповідомлення про готування або замах на злочин, то виключаються злочини з непрямым умислом, із необережності, триваючі злочини, а також вчинені злочини. Безумовно, ступінь відповідальності за неповідомлення про готування до злочину або замах на нього в порівнянні з неповідомленням про вже вчинений злочин буде різною. Так, на стадії попередньої злочинної діяльності органи правосуддя мають певний час для запобігання їм. Коли правоохоронним органам вдається запобігти вчиненню злочину на стадії готування або замаху, то настання тяжких наслідків можна відвернути. А в разі скоєння злочину, наприклад, з матеріальною конструкцією складу злочину, злочинні наслідки відвернути вже неможливо. Тому цілком виправдано буде передбачити диференційовану кримінальну відповідальність за неповідомлення про готування до злочину або замах на нього й за неповідомлення про вже вчинений злочин.

Конструюючи норму, яка повинна передбачити відповідальність за неповідомлення про злочин, який за формальною або матеріальною конструкцією було вже закінчено, необхідно використати термін «вчинений». Крім того, зазначений термін має охоплювати триваючі злочини. Триваючим іменують злочин, який безперервно вчиняється впродовж більш-менш тривалого часу. Особа перебуває в так званому тривалому злочинному стані. До таких злочинів відносять, наприклад, незаконне зберігання наркотиків, зброї та інших предметів, виключених із цивільно-правового обороту. З моменту придбання, наприклад, зброї стадія замаху припиняється, оскільки злочин вже буде закінченим. Однак на стадії вже закінченого злочину він продовжує скоюватися впродовж невизначеного часу. З цього моменту особа починає безперервно вчиняти злочин. Такий злочин може бути закінчено в разі добровільної відмови особи від злочину, збуту предмета, який особа незаконно зберігає, або вилучення його працівниками правоохоронних органів тощо.